

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA**

FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

**ȘCOALA DOCTORALĂ RELAȚII INTERNAȚIONALE
ȘI STUDII DE SECURITATE**

Pragmatismul lui Richard Rorty

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. ZĂPĂRȚAN LIVIU-PETRU

Student-doctorand:

CRISTIAN FLORIN ȚIPLE

2013

CUPRINS	pagina
Abrevieri.....	4
Introducere	5
Literatura în domeniu și metodologia.....	22
Capitolul 1	
1.1. O biografie Intelectuală.....	26
1.2 Colegiul.....	29
1.3 Studiile doctorale.....	33
Capitolul 2	
2.1. Opera timpurie: exerciții de metafilosofie.....	36
2.2. Contextul analitic.....	39
2.3. Situația de la Princeton.....	43
2.4. Turnura lingvistică: „Reflecții metafilosofice asupra filosofiei lingvistice”	45
Capitolul 3	
3.1. Critica epistemologiei și turnura pragmatistă.....	57
3.2. Critica concepției esenței speculare și a criteriilor distincției mental-fizic.....	61
3.3. Funcțional, fenomenal, imaterial.....	63
3.4. Raportul minte-corp.....	65
3.5. Gândirea ca acces la universalii.....	67
3.6. Existența separată de trup.....	68
3.7. Dualismul	70
3.8. Antipodeeni.....	71
3.9. Problema proprietăților fenomenale.....	72
3.10. Incorigibilitatea și senzațiile brute	73
3.11. Behaviorismul	74
3.12. Materialism fără identitatea minte-corp.....	77
3.13. Oglindirea lumii în cunoaștere și Ideea unei teorii a cunoașterii.....	79
3.14. Respingerea reprezentărilor privilegiate.....	89
3.15. Epistemologia și psihologia empirică.....	91
3.17. Epistemologia și filosofia limbajului.....	94
3.18. Filosofia hermeneutică și edificarea.....	99

Capitolul 4

- 4.1. Turnura pragmatistă. De la hermeneutică la consecințele pragmatismului..... 111
4.2. Profesionalizarea filosofiei.....112

Capitolul 5

- 5.1. Turnura ironistă a unui intelectual organic119
5.2. Individualitatea contingentă..... 123
5.3. Neumanismul136
5.4. Solidaritatea și speranța socială.....145
5.5. O dispută cu Habermas.....153
5.6. Refuzul turnurii teologice: religia în sfera privată. 162

Concluzii179

Index.....182

Anexa 1 Tabel cronologic..... 187

Anexa 2 O listă extinsă a publicațiilor lui Rorty.....189

Bibliografie.....209

Cuvinte cheie: Richard Rorty, neopragmatism, pragmatism lingvistic, metafilosofie, filosofie americană, turnura lingvistică, filosofie analitică, antirealism, holism lingvistic, liberalism

Obiectivul tezei de față este monografierea vieții și operei lui Richard Rorty (1931-2007), unul dintre cei mai remarcabili filosofi americani din cea de-a doua jumătate a secolului trecut, ce s-a identificat pe sine ca promotor al unei forme de pragmatism lingvistic, denumită și neopragmatism. Filosofia neopragmatistă a lui Richard Rorty, contestată și admirată deopotrivă, a trezit un interes semnificativ pentru cercetătorii preocupați de filosofia contemporană, dar și pentru alte categorii de intelectuali apropiați de critica literară.

Reînvierea curentului filosofic pragmatist inițiat de Charles S. Peirce se îndatorează semnificativ influenței lui Richard Rorty în mediul cultural american. Nu este exclus ca resurgența pragmatismului, să devină semnificativă și în afara Statelor Unite ale Americii pentru evoluția filosofiei, prin eforturile unor autori de a aduce în dialog școli de gândire foarte diferite, în modalitatea în care Rorty a urmărit dezvoltarea dialogului filosofiei anglo-saxone cu filosofia continentală. Dacă filosofia devenise în ultimele decenii foarte profesionalizată în raport cu restul culturii, criticile metafizice ale lui Rorty la adresa metafizicii, epistemologiei și filosofiei analitice, au ajuns, atât prin lucrările sale critice, cât și prin articolele din publicațiile mai populare la o audiență foarte largă, depășind cercurile strict filosofice. Acest lucru se explică în primul rând prin faptul că a predat filosofia nu numai la departamentul de filosofie de la Princeton, ci și la departamentele de literatură comparată de la Virginia și Standford. În general, se poate afirma că Rorty a fost mult mai apreciat de literați decât de colegii filosofi, Rorty fiind unul dintre promotorii unei gândiri marcate de postmodernism într-un mediu analitic, aproape deloc receptiv la filosofia franceză și germană contemporană, ceea ce îl proiecta într-o lumină relativistă.

Dacă relativistă este orice concepție care neagă existența în lucruri a trăsăturilor independente de relațiile acestora cu alte lucruri și în general a adevărilor universale, Rorty este, deși neagă acest lucru, un gânditor relativist. Ce susține, în acest sens, relativismul, formulat încă de la Protagoras? Că natura și existența elementelor cunoașterii, calitățile, valorile sau entitățile logice sunt definite prin convingerile și activitatea umană, prin determinații culturale și lingvistice. Între determinațiile individuale, constatate de Protagoras: omul este măsura tuturor lucrurilor, și determinațiile cultural – istorice, analizate de Hegel, și reiterate în cazul de față Rorty, diferența nu este una dintre o poziție radicală și una moderată, căci anticii mai aveau obiceiul de a exagera unele idei tocmai pentru a le aduce în conștiința celorlalți. Atunci când Rorty încearcă să se ferească de eticheta de relativist, el reduce relativismul la ideea că nici un vocabular descriptiv al lumii nu este mai bun decât altul, adăugând că el consideră că descrierile pot fi judecate după utilitate, și că din acest punct de vedere nimeni nu este relativist, și în nici un caz el. Rorty este relativist în măsura în care

cititorul lui este fundaționalist. Pentru Rorty nici un vocabular nu reprezintă descrierea corectă sau ultimă a realității, și nici nu poate face acest lucru, deoarece cunoașterea este întotdeauna mediată. Constatarea la care aderă Rorty - că mintea nu poate cartografia realitatea independent de instrumentele sale lingvistice și de interesele practice de adaptare la această realitate, vine pe urmele tradiției continentale apropiate de cultura americană după momentul semnificativ al apariției Originii Speciilor.

În mediul intelectual american Rorty și-a construit reputația unui filosof care după ce a ajuns să stapânească limbajul tehnic și problemele filosofiei analitice a trecut la o critică a filosofiei ca investigație a adevărului, în modalitatea epistemică în care o întreprinde știința modernă, ridicând serioase semne de întrebare asupra rolului pe care filosofia îl mai poate juca în cultură.

Datele biografice arată că Rorty nu era deloc înclinat să devină un filosof analitic, și că din timpul facultății, preferințele lui se îndreptau către istoria ideilor. Impactul *Tractatus-ului* lui Wittgenstein asupra lui Rorty a survenit ca discurs terapeutic anti-metafizic pentru tânărul Rorty care la terminarea studiilor de la Chicago se desprindea de impresiile inițiale ale platonismului receptat ca alternativă la religie. Holismul lingvistic propus de Wilfrid Sellars în *Empiricism and The Philosophy of Mind*, alături de *Investigațiile filosofice* a lui Wittgenstein îi oferă lui Rorty o nouă imagine asupra relației limbajului cu lumea, pe care nu o va abandona niciodată. O imagine care presupune abandonarea teoriei realiste a corespondenței, redusă la teorie a simțului comun, a cărei utilitate, însă, după opinia filosofului american, valorează în momentul în care știința modernă încercă să se elibereze de sub autoritatea ecleziastică, și de concepția ce pune preț pe fundamentarea cunoașterii prin revelație.

Acestei imagini holiste, Rorty îi descoperă antecente în pragmatism. Desigur, pragmatismul rortian se va distanța de cel clasic prin încercarea de a-l face să fuzioneze cu hermeneutica, dar și pentru a-l face relevant pentru democrație. Rorty nu a urmărit doar să reabiliteze pragmatismul, ci să îl reînnoiască, în încercarea de argumenta teza că pragmatismul sintetizează evoluția filosofică și științifică a Occidentului.

S-a discutat mult în secolul trecut despre ruptura care îndepărtează tot mai mult cultura literară de cultura științifică. Între aceste două arii culturale intervin, desigur, și opțiuni politice. În secolul nostru, raporturile se complică și prin acest criteriu. Cultura literară cu preferințe de stânga a manifestat recent o apropiere teoretică de teologia creștină, în timp ce cultura științifică merge vizibil înspre o variantă de umanism secularizat. Rorty pare prins la

mijloc între cele două tendințe. Dar el vine cu soluțiile proprii, motiv pentru care poate deveni ținta unor tabere din ambele culturi.

Puțini filosofi contemporani au fost la fel de criticați precum Rorty. El le-a răspuns tuturor cu răbdare și fără a manifesta vreo urmă capitulare, admitând că uneori a dat dovadă de erori strategice în a-și susține tezele sau că a interpretat texte ale unor filosofi astfel încât să poată fi utili demonstrațiilor lui. Dar niciodată nu a părut că face un pas înapoi. Chiar dacă tot edificiul filosofiei lui ar cădea, ar spune el, tot ar fi preferat să ne transmită aceleași mesaje, și ar fi preferat, de fapt, să o facă chiar sub formă literară, fără pretenții filosofice, dar a crezut că nu a avut suficient talent în acest sens.

Introducerea pe care am realizat-o a reprezentat o încercare de plasare a filosofiei lui Rorty în contextul filosofiei contemporane și în raport cu filosofia analitică și pragmatismul clasic.

În Capitolul 1 am urmărit biografia lui Rorty din copilărie până la finalizarea studiilor doctorale. Am identificat patru momente semnificative în dezvoltarea gândirii sale. Un platonism juvenil cu tentă gnostică i-a marcat gândirea din adolescență și până la terminarea masteratului în filosofie, când abordează filosofia lui Whitehead. Studiilor doctorale reprezintă o perioadă de trecere în care historicismul lui Hegel și Lovejoy îi provoacă serioase semne de întrebare asupra a ceea ce reprezintă filosofia, și îl determină să se apropie de filosofia analitică.

Datele biografice arată că Rorty nu era deloc înclinat să devină un filosof analitic, și că din timpul facultății preferințele lui se îndreptau către istoria ideilor. Am arătat că Rorty a fost nevoit să se alăture tradiției analitice pentru a se legitima, și față de care, odată legitimat, a putut fi critic.

Începând cu studiile doctorale, Rorty a căutat, o vreme, să descopere continuitatea tematică și suprapunerile dintre tradițiile filosofice diferite, căutând un nivel mai ridicat al sintezei filosofice, în special identificarea unor punți de legătură dintre filosofia continentală și cea analitică, efort pe care l-a încadrat în *metafilosofie*.

Ca traducător între abordările analitice și cele non-analitice – primele studii semnate de Rorty au reprezentat încercări de comparație a problemelor discutate de către figurile majore din istoria filosofiei și din filosofia analitică recentă.

Am trecut în revistă aceste studii în Capitolul 2, în care am prezentat evoluția lui Rorty până în momentul în care titularizează la Princeton, după publicarea antologiei *The Linguistic Turn*.

Capitolul 3 este dedicat în întregime lucrării *Philosophy and The Mirror of Nature* (1979). Impactul *Tractatusului* lui Wittgenstein asupra lui Rorty a survenit ca discurs terapeutic anti-metafizic pentru tânărul Rorty care la terminarea studiilor de la Chicago se desprindea de impresiile inițiale ale platonismului receptat ca alternativă la religie. Holismul lingvistic propus de Wilfrid Sellars în *Empiricism and The Philosophy of Mind*, alături de *Investigațiile filosofice* a lui Wittgenstein îi oferă lui Rorty o nouă imagine asupra relației limbajului cu lumea, pe care nu o va abandona niciodată. O imagine care presupune abandonarea teoriei realiste a corespondenței, redusă la teorie a simțului comun, a cărei utilitate, însă, după opinia filosofului american, valorează în momentul în care știința modernă încercă să se elibereze de sub autoritatea ecleziastică, și de concepția ce pune preț pe fundamentarea cunoașterii prin revelație. După ce a încercat timp de un deceniu să aducă contribuții în sfera filosofiei analitice, plecând de la Wittgenstein și Sellars, cu *Philosophy and The Mirror of Nature* (PMN) a încercat să ne convingă de eșecul filosofiei analitice, pornind de la o critică a reprezentationalismului de sorginte cartezian- kantiană și a realismului adoptat de o serie de filosofi ai limbajului, argumentând apoi, în partea finală, în favoarea depășirii presupuzițiilor filosofiei analitice în favoarea unei abordări hermeneutice a filosofiei, mai puțin rigide și mai creative, eliberate de influențele gândirii idealiste și apropiate de deschiderea multiculturalistă a antropologiei culturale. Mai mult, Rorty a încercat să demonteze ideea că filosofia poate juca rolul tribunalului în care pot fi judecate pretențiile celorlalte discipline academice, descriind modalitățile în care preocupările filosofiei au fost și sunt determinate de contexte culturale istorice.

Capitolul 4 urmărește să clarifice actul perceput ca trădare a comunității analitice, aparenta convertire la pragmatism. Acesta este cel de-al treilea moment al dezvoltării gândirii lui Rorty. Din anii '70, Richard Rorty participă ca actor principal la readucerea pragmatismului în zona dezbaterii academice „respectabile”. Strategia lui a implicat o raportare critică la epistemologie și filosofia analitică, ambele irelevante pentru viața publică, și o apropiere față de relativismul cultural și hermeneutica filosofică. Rorty aderă la pragmatism și din cauză că, spre deosebire de tradiția lui Nietzsche și Heidegger, caracterizată de pesimism, pragmatistii nu s-au îndepărtat față de comunitatea științifică și au continuat să eroizeze figura naturalistului și să susțină ideea progresului social și științific. Acest lucru este pierdut din vedere de către criticii lui Rorty care îl consideră pe de-a-ntregul postmodern, cu motive întemeiate.

Rorty își conturează o nouă concepție despre intelectualul secular: până la Kant, pentru intelectual prima acumulare de cunoștințe în științele naturii, apoi secolul XIX, păstrând

încă acest respect pentru științe, a dat naștere și neîncrederii în promisiunile științei, sau mai precis în revoluția industrială. Treptat, prin adâncirea acestei rupturi, alături de cultura științifică s-a conturat o cultură (preponderent) literară (*the literary highbrow culture*). Ruptura a fost menținută ca urmare a modalității de construire a curriculumului universitar în perioada amintită, problemă care a fost dezbătută la acea vreme în jurul raportului din 1828 solicitat de un senator american președintelui universității Yale cu privire la posibilitatea adaptării educației universitare unei țări în schimbare. Era vizată acordarea unei priorități formării inginerilor, și a unei categorii de artizani educați mai degrabă în tehnologie decât în științe, dar în defavoarea studierii limbilor și literaturii clasice, iar oamenii de cultură simțeau că își pierd prestigiul.

Separția culturilor a fost subliniată de Charles Percy Snow, chimist și totodată scriitor, într-o deja faimoasă conferință din 1959, în care deplângea prăpastia dintre oamenii de știință și oamenii de cultură. La polii opuși ai acestor două culturi îi situa pe fizicieni și literați, care au o imagine distorsionată unii despre ceilalți, nu prea mai pot comunica și ajung chiar să se privească reciproc cu o oarecare ostilitate. Unul îl desconsideră pe celălalt pentru că nu a citit Shakespeare, că nu înțelege tragedia destinului uman și este amăgit de ideea progresului, iar celălalt nu mai poate privi cu seriozitate un om pretins educat care nu poate explica nici cel de-al doilea principiu al termodinamicii.

Rorty preia o parte din observațiile lui C.P. Snow, care la rândul lor au produs o dezbatere aprinsă, și le transpune abil în situația rupturii filosofiei în ramura continentală, apropiată de cultura literară, și cea analitică, influențată de pozitivism, apropiată de cultura științifică.

Dacă pozitivismul a făcut un serviciu filosofiei americane, așa cum susține Rorty, distingând între filosofie ca explicare a cunoașterii științifice și filosofia ca *altceva*, pentru cultura literară este important ce pierde filosofia „profesionalizată” dacă îi ignoră pe Nietzsche, Heidegger sau Foucault, sau îi desconsideră ca filosofi. Din punctul lui Rorty de vedere, acestea sunt dispute inutile, deoarece nu există standarde comune după care să mai judecăm cine este cu adevărat filosof (deși are istorie, filosofia n-are esență). La origini, filosofia se distanțase de gândirea mitică prin încercarea de a construi un discurs rațional despre lume, dar în zilele noastre, canoanele raționalității nu mai vizează doar filosofia, și mai mult, se constată existența mai multor tipuri de raționalitate. Pentru Rorty din perioada *Consecințelor...*, filosoful nu se remarcă ca filosof decât prin erudiția și profunzimea cu care se apleacă asupra tradiției filosofice pe care o interpretează sau critică.

Rorty observă că la începutul secolului XX academia a trebuit să se restructureze pentru a face loc altor departamente noi. Dewey a contribuit la „securizarea lumii pentru științele sociale”, așa cum o făcuseră filosofi precum Kant pentru știința modernă. Academia americană a devenit locul încercărilor de reconstrucție a ordinii sociale americane, iar filosofia americană a devenit, crede Rorty, chiar o chemare pentru o astfel de reconstrucție. Rorty este de acord cu Dewey în privința faptului că filosofia morală nu mai trebuie să caute principii universale care să înlocuiască poruncile biblice, ci mai degrabă să caute mijloace inteligente de a rezolva probleme sociale. Ceea ce Dewey credea că se va întâmpla cu filosofia, o reorientare dinspre știință, înspre planul social, s-a petrecut, crede Rorty, în cultura literară, literații preluând și intersul față de istoria filosofiei, în vreme ce filosofii profesioniști (precum Carnap, de orientare analitică) au ajuns să-i trateze pe filosofii din trecut ca pe exemple de confuzie conceptuală. Exemplul cel mai clar în constituie modul în care Carnap tratează afirmațiile poetice ale lui Heidegger ca nonsensuri.

Rorty consideră că atât Dewey cât și Heidegger au contribuit la depășirea metafizicii. În 1974 Rorty publica articolul „Overcoming the Tradition: Heidegger and Dewey”, ce urma să fie inclus în *Consequences of Pragmatism*. Aici încerca să atace presupunerea că fără disciplină și rigoare, filosofia s-ar reduce la un soi de literatură inspirațională bazată pe speculație metafizică poetică, ce s-ar eschiva de responsabilitatea intelectuală caracterizată de argumentarea riguroasă. Rorty consideră că Heidegger ne-a arătat că viziunea filosofiei ca arenă a dialogului argumentativ este o moștenire platonistă a cărei mișcare moștenitoare este tocmai pozitivismul, tributar interpretării tehniciste a gândirii ca *telos*. Rorty acceptă așadar influența lui Heidegger în constatarea faptului că de fapt caracterizarea gândirii ca *teoria* provine din interpretarea tehnicistă a gândirii ce urmărea să disocieze gândirea de acțiune, și îl include și aici pe Heidegger printre filosofii care nu încearcă să rezolve vechi probleme ale filosofiei, ci folosesc un nou vocabular pentru a le dizolva, ridicând semne de întrebare asupra a ceea ce ar mai putea fi pe viitor filosofia și ajungând la concluzia că nu există un viitor interesant al filosofiei ca disciplină autonomă ce ar urmări aducerea la îndeplinire a unui program de cercetare.

Cultura literară, în care dorește Rorty să includă textele filosofiei edificatoare, merge în direcția hermeneuticii, fiind interesată de interpretarea textelor filosofice cât și literare. Pe de altă parte, el consideră că practica istoriei filosofiei a fost preluată tot de cultura literară. Rorty plasează începutul culturii literare ca fenomen distinct reperabil din secolul XIX, ce apare odată cu dezvoltarea unui gen de scriitură care nu urmărește nici valoarea creațiilor literare, care nu este nici istorie intelectuală, nici filosofie morală nici profetism social, ci

toate acestea laolaltă, considerând că în cursul secolului XIX imaginația literară a înlocuit religia și filosofia în formarea și consolidarea conștiinței tinerilor educați, iar poezia și literatura au devenit mijloacele prin care aceștia se puteau afirma, așa cum prin critica literară se articula dobândirea caracterului moral. În cultura literară, critica nu caută să stabilească dacă un poet a scris versuri mai frumoase decât altul, sau dacă unul a afirmat mai multe adevăruri morale decât altul; adevărul și binele sunt lăsate deoparte în favoarea înțelegerii.

Putem observa că aceste considerații cu privire la cultura literară, publicate în 1976 în „*Professionalized Philosophy*” reprezintă o prefigurare a ceea ce Rorty urma să spună în ultimul capitol al *Philosophy and The Mirror of Nature*, cu unele diferențe, care favorizează filosofia. Accentuând rolul edificator al filosofiei hermeneutice, Rorty nu face altceva decât să dea un rol major filosofiei în cultura literară sugerând că acele arii ale filosofiei care vizează într-un fel sau altul știința ar trebui să migreze efectiv înspre științe. Sugestiile lui Rorty încă din *The Linguistic Turn* vizau trecerea filosofiei limbajului în câmpul lingvisticii, iar mai apoi, în *Philosophy and The Mirror of Nature*, trecerea filosofiei minții în sfera neuroștiințelor.

Capitolul 5 și ultim urmărește ceea ce am numit turnura ironistă a unui intelectual organic. Pentru aproximativ trei decenii (între anii '50 și anii '80) gândirea lui Rorty a fost marcată de un scepticism care s-a manifestat tocmai ca reacție la propriile lui așteptări redemptive de la filosofie. Trebuie spus că de la începutul anilor optzeci încolo, Rorty rămâne un filosof neopragmatist. Dar anii optzeci și mutarea la universitatea din Virginia și apoi Stanford îl transformă din filosof profesionist în intelectual public, mai precis într-un ironist liberal care va susține abandonarea idealului cunoașterii, înlocuit cu speranța pentru o lume democratică mai justă, prioritatea solidarității în raport cu obiectivitatea, a asumării contingentei în raport cu reflecția transcendențială și, în mod esențial, a democrației în raport cu filosofia într-o cultură post-metafizică.

De abia după schimbările petrecute în viața lui personală și profesională Rorty reușește să se desprindă de presiunea academică și să își construiască un discurs care să oglindească atât înțelegerea filosofiei dobândite în această perioadă, cât și amprenta ideologică moștenită de la părinți. Iar cu puțin înainte de împlinirea vârstei de cincizeci de ani, Rorty devine apostolul unei forme de umanism secular moderat, propus sub forma mai respectabilă academic a neopragmatismului. Și aici trebuie să subliniem că deși a discutat despre pragmatism și în texte din anii șaiszeci, de când anunța că pragmatismul devine din nou respectabil (după eclipsa din anii treizeci), umanismul care însuflețește neopragmatismul său începe să se contureze în a doua parte a carierei sale universitare. Acest umanism este o

filosofie etică non-teistă de viață care afirmă că oamenii au dreptul și responsabilitatea de a-și conduce propriul destin, urmărește crearea unei societăți etice bazate pe valori naturale, în spiritul investigației raționale, respingând perspectivele supranaturale asupra vieții. În contextul unei polarizări tot mai evidente a discursurilor contemporane, care ilustrează din nou distanța dintre cultura științifică și cultura umanistă, când tentativelor de introducere în educație a creaționismului sub forma așa-zisului *intelligent design* au început să le răspundă prin critici tot mai virulente adepții unui pozitivism naturalist radical, am încercat să pun în discuție apartenența lui Rorty la un curent umanist față de care, însă, păstrează o distanță considerabilă din punct de vedere al propriei sale politici culturale.

Concluziile acestei teze afirmă că dacă în trecut Rorty a fost mult mai apreciat de literați decât de colegii filosofi, cum s-a întâmplat și cu Derrida, Rorty fiind unul dintre promotorii unei gândiri marcate de postmodernism într-un mediu analitic, aproape deloc receptiv la filosofia franceză și germană, după instalarea neopragmatismului ca școală contemporană de gândire, nu mai putem discuta în termenii marginalității. Richard Rorty va rămâne un autor controversat și la nivel internațional, și, de acum încolo, în mediul intelectual românesc.

În strategia politicii culturale în care a gândit prioritatea democrației în raport cu filosofia, Rorty a fost nevoit să sacrifice interpretarea textuală riguroasă, fidelă întru totul presupuselor intenții ale filosofilor reciclați în produsul final de bricolaj. Rorty a reușit, chiar dacă nu singur, să readucă pragmatismul în discuție în mediul american. Iar noua generație de neopragmatişti, în care Rorty are și apărători, dar din care majoritatea încearcă să se distanțeze de „rortism”, se legitimează ca apți de filosofia conversațională, tocmai printr-o confruntare, înainte de toate, cu Rorty. De cele mai multe ori, aceste critici se transformă în dezbateri tehnice care își ratează ținta, deoarece importanța operei lui Rorty rezidă în primul rând în continuarea proiectului de eliberare a culturii occidentale de moștenirea interpretării metafizice a lumii, prin decantarea fundaționismului și a raționalității pretins transculturale din liberalismul iluminist.

Parcursul biografiei sale intelectuale, propriile lui mărturisiri autobiografice, nu pot să nu ridice semne de întrebare asupra modului în care să îl lecturăm. Pentru filosofi, va persista suspiciunea că Rorty se adresa, în partea a doua a carierei sale, unui auditoriu de literați, pe care, probabil a încercat să îi seducă, oferindu-le o imagine de sine. Ori tocmai acest public, care îl consideră deja pe Rorty „unul de-al lor”, este cel mai predispus în a-l lua de-a gata; așa cum este predispus să ignore textele grele ale tradiției filosofice.